

DÜŞ/DÜŞÜN 35

ADLARIN İZİNDE

Ötekilerin bizde yazdıkları

JUAN EDUARDO TESONE

Türkçesi: Barış Şannan

Bağlam Yayınları 383
İnceleme-Araştırma 266
Düş/Düşün Dizisi 35
ISBN 978-605-5809-76-8

Düş/Düşün Dizisi Editörü: Ayça Gürdal Küey

Adların İzinde
Ötekilerin Bizde Yazdıkları
Juan Eduardo Tesone
Özgün Adı: Dans les traces du prénom
Ce que les autres inscrivent en nous

© Bağlam Yayıncılık
© Juan Eduardo Tesone

Birinci Basım: Mayıs 2013
Kitap Tasarımı: Canan Suner
Kapak Minyatürü: *L'arbre de consanguinité*, Loyset Liédet, Brügge 1471.

Baskı: Huzur Ofset
Davutpaşa Cad. Güven Sanayi Sitesi
B Blok 336/1 Topkapı/İstanbul

Yayınevi Sertifika Numarası: 11081
Matbaa Sertifika Numarası: 25116

BAĞLAM YAYINCILIK Ankara Cad. 13/1 34410 Cağaloğlu/İstanbul
Tel: (0212) 513 59 68 / 244 41 60 Tel-Faks: (0212) 243 17 27
Web: www.baglam.com e-mail: baglam@baglam.com

İÇİNDEKİLER

TÜRKÇE BASIMA ÖNSÖZ / Talat PARMAN..... 7

Birinci Bölüm

NİÇİN ADLANDIRIRIZ? 11

İkinci Bölüm

ADLANDIRMA ÜZERİNE TARİHSEL VE
KÜLTÜREL NOTLAR..... 19

Üçüncü Bölüm

FARKLI KÜLTÜRLERDE ADIN ANLAMI 27

Dördüncü Bölüm

ESKİ AHİT’TE ADLANDIRMA 59

Beşinci Bölüm

AD VERMEK 73

Altıncı Bölüm

ADIN BELİRLEYİCİ GÜCÜNDEN
GÖSTEREN GÜCÜNE 99

Yedinci Bölüm

FREUD VE ADLAR 113

Sekizinci Bölüm

EDEBİYATTA AD..... 127

Dokuzuncu Bölüm

**ARJANTİN'DE DEVLET TERÖRÜ VE ASKERİ
İKTİDAR TARAFINDAN KAÇIRILAN ÇOCUKLAR
(1976-1983)..... 169**

Onuncu Bölüm

KLİNİKTE AD 193

TÜRKÇE BASIMA ÖNSÖZ

Türkiye’de soyadı kanununa kadar çocuklar babalarının adını kendi adlarından sonra kullanırlardı. 1934 yılında çıkarılan bu yasaya göre soyadı kimliğin ayrılmaz bir parçası olmuştur. Atatürk devrimlerinin çok önemli bir parçası olan bu yasa adın, kanundaki tanımıyla “öz adın” önemini azaltmamış tersine onun bireysel bir edinim olmasının altı daha da çizilmiştir.

Önce adın ne olduğunu sorgulayalım. Ad (isim) dilbilimde, soyut ya da somut bir varlığı kendi bütünlüğü içinde belirleyen bir sözcük ya da sözcükler kümesidir. Ad, Türkçe “ata” sözcüğünden gelir. Dil ile dünya ilişkisinin dayandığı iki temel sözcükten biridir ad, öteki ise eylemdir. Ad, hukukta kişiyi belirten ve toplumsal ilişkisinde onu hemcinslerinden ayıran kurumdur. Adlar zorunlu ve zorunlu olmayan olarak ikiye ayrılır. Zorunlu adlar “özü” ve soyadıdır ve bunların nüfus siciline tescili zorunludur. “Özü” kişilerin birbirlerinden ayırt edilmesine yarar. Oysa soyadı bir aileye bağlı kişileri başka ailelere bağlı kişilerden ayırmaya yarar ve kuşaktan kuşağa geçer.¹

Bu tanımlardan şunu öğreniyoruz, ad kişiyi ötekilerden ayırandır ve taşınması bir zorunluluktur. İşte her gebelikle bu sorunsalla karşılaşılacaktır. Çünkü birkaç ay sonra aileye

---

¹ 2-3 Mart 2007 tarihinde yapılan 4. Çocuk Psikanalizi Günleri’nde “Merhaba bebek, merhaba aile” başlıklı konuşmada ad seçimi konusuna değinmiştim. Bu konuşmanın metni *Psikanaliz Yazıları*’nın 15. sayısında yayımlandı.

katılacak bu “küçük yabancı”ya bir ad vermek gerekecektir. Adsız insan olunmaz. Adsız canlı olunmaz. Spielberg’in o muhteşem filminde uzaydan gelen küçük yabancıya bile hemen bir ad bulunmuştur: E.T.

Bebekler de küçük yabancıdır. Dünyamıza su dolu bir gezegenden uzun bir yolculuk yaparak gelen bu küçük yabancılar dünyamıza varışları ile bir ad kazanacaklardır. Ad, bireyi aynı soyadını taşıyanlar arasında farklı kılar. Diğer bir deyişle doğarak asıl kazandığımız adımızdır, çünkü soyadımız tarihöncemizde zaten belirlenmiştir. Ad bize kişisel olarak verilir. Aslında bir bağıştır o nedenle. Aynı soyadını taşıyanlar arasında yani aynı aile içinde, ad yeni doğanı birey kılandır, onu tanımlayandır.

Yirmi beş yıla yaklaşan bir süredir psikolojik sorunları olan ergenlerle çalışıyorum. Bu süreçte edindiğim en önemli alışkanlıklardan biri onları aileleriyle gördüğüm ilk görüşmelerde öykülerini alırken adlarının kim tarafından konduğunu ve bir adın seçilmesinin nedenlerini mutlaka sorgulamaktır. Böylece daha ilk görüşmelerde söz konusu ergenin ailedeki yerini de öğrenmiş oluyorum. Çünkü ad verilmesinin hiçbir zaman sıradan bir olay olmadığını biliyorum ve bunun o adı tüm yaşamı boyunca taşıyacak olan bireyin kimi zaman dış gerçekliğini ama hemen her zaman ruhsallığını etkileyeceğini unutmuyorum.

Üstelik yeni doğana ad verilmesinin her zaman kolay olmadığını da biliyorum. Ad seçimi konusunda anne baba ve onların aileleri arasında önemli çatışmaların olduğu durumlar olduğu gibi tersine hiç kimsenin önem vermediğinden bebeğin günlerce adsız kaldığı durumlar da vardır. Gelenek-

sel adlar, yeni ve moda adlar ve hatta anne ve babanın adlarının birleşiminden oluşan adlar seçilebilir. Dahası ailenin politik ve dinî eğilimlerine göre adlar yeğlenebilir ya da anne babanın bireysel tarihlerinde önem verdikleri kişilerin adları çocuğa verilebilir.

Ancak yirmi beş yıllık deneyimimde kimi kez hayli şaşırtıcı olgularla da karşılaştım. Bir erkek çocuğa kız adı verildiğini ve onun ancak ergen yaşına geldiğinde yıllarca süren mücadelesini zaferle sonuçlandırarak mahkeme kararı ile adını değiştirdiğini hiç unutmadım. Tek bebek beklerken, ikiz doğum karşısında hazırlıksız yakalanarak ikinci bebeği haftalarca adsız bırakan bir başka aile de belleğimde iz bıraktı. Öte yandan adından rahatsız olanlar gibi elbette onu gururla taşıyanlara da rastladım. Adın uygunsuzluğu kadar ağırlığının da sorunlar yarattığını gördüm. Adını değiştirmek için dava açanlar kadar adını hak edebilmek için çabalayanlar da. Ama öte yandan adın kimi durumlarda ne denli kurtarıcı olduğuna da şahit oldum. Bir psikanalist olarak klinik çalışmam, bana adın kimliğin oluşumundaki temel önemini gösterdi.

Arjantin Psikanaliz Derneği ve Paris Psikanaliz Kurumu üyesi Juan Eduardo Tesone de adın önemi üzerinde özellikle duran psikanalistlerden. Tesone elinizde tuttuğunuz “Adların izinde, ötekilerin bizde yazdıkları” başlıklı bu kitabında ad seçiminin yalnızca bireysel ruhsallıkta oluşturduğu sonuçlarına değil, tarihsel ve kültürel kökenlerine de ışık tutuyor. Ona göre ad seçimi biyolojik üreme ile soy zinciri arasındaki farkı arttırır ve böylece soy zinciri biyolojik olmaktan çıkıp simgesel olur. Ancak bu kitap bir psikanalist tarafından yazılmış ve psikanalitik kuram onun omurgasını oluşturursa da hemen tüm insanbilimleri alanlarına göndermelerde bulun-

yor ve o alanların uzmanları için kıskırtıcı olabilecek çağrışımlar sunuyor. Bir yandan Eski Mısır ve Antik Yunan geleneklerindeki uygulamalar kadar Afrika, Uzak Doğu topluluklarinkilere de değiniyor öte yandan bu kapsamlı kitabında özellikle tek Tanrılı dinlerin ad konusundaki tutumlarına da yer vermeyi ihmal etmiyor.

Tesone bir psikanalist olarak adların psikanalistler ve özellikle Sigmund Freud için önemine vurgu yaparken klinik çalışmalarındaki yankılarına da yer veriyor. Öte yandan, Juan Eduardo Tesone duyarlı bir aydın olarak ülkesi Arjantin'de 1976-1983 tarihleri arasında ABD tarafından desteklenen faşist askeri yönetimin bireylerin kimliklerini nasıl onların adları üzerinden değiştirmeye çalıştığını gözler önüne seriyor. Bizler de yine ABD güdümlü benzer bir faşist diktatörlüğü yaşadığımız 1980'lerde yalnızca insanların değil dağların, nehirlerin, köylerin adlarının değişimine de tanık olmadık mı?

Evet, insanın var oluşu her zaman bir adı gerektirmiştir. Kutsal kitaplar ilk insanlara Adem ve Havva olarak ad vermeyi ihmal etmediler. Cennetten dünyaya sürüldüklerinde bir adla birlikte gittiler bu büyük sürgüne. Çünkü adları olmasaydı dünyada nasıl var olacaklardı?

Juan Eduardo Tesone, kimliğin temel unsurlarından olan adın en önemli sorgulayıcılarından ve savunucularından biri. Onun bu kitabı giderek kimlik/vatandaşlık numaralarımızın adlarımızdan daha önemli hale gelmeye başladığı bu çağda bizleri adın önemi üzerine bir kez daha düşünmeye davet ediyor.

Talat PARMAN

Birinci Bölüm

NİÇİN ADLANDIRIRIZ?

«Çünkü adlandırarak konuşuruz, öyle değil mi?»

Platon, *Kratylos*, 387b,
Belles Lettres, Paris, 1969.

Romeo ve Juliet'te Shakespeare, Juliet aracılığıyla, filozoflar kadar dilbilimcileri, psikanalistler kadar etnologları da meşgul etmiş bir soru sorar: «Ad dediğin nedir ki?»*

Adımız kişiliğimizin özü, ayrılmaz parçamızdır. Görüntüde hiçbir anlamı olmayan birkaç heceyi birbirine eklemek, birkaç fonemi seslendirmek, yani bir adı dillendirmek; adı taşıyan kişiye karşı sevgi ya da nefret uyandırmak, hüznü ya da neşeli anıları canlandırmak, açık seçik yahut da kaotik ve bulanık duygular uyandırmak için yeterlidir. Bir adı sadece fısıldamak bile bir yeniyetmenin yüzünün kızarmasına, çocuğun gözlerinin parıldamasına, annenin ağlamasına, aşığın yüreğinin çarpmasına, düşmanın öfke ve hınca kapılmasına, öğrencinin hocasının değerini takdir etmesine ve ona minnet duymasına neden olabilir. Ad, kişinin ayrılmaz parçasıdır ve onu bireyselleştirir.

---

* Dizelerin tamamı şöyle: "What's in a name? That which we call a rose
By any other name would smell as sweet." (Ad dediğin nedir ki? Gülün adı başka olsa da yine güzel kokardı.) (ç.n.)